Przedpłata
z przesyłką
pocztową
wynosi
12 koron

ZWIĄZEK.

REDAKCYA
i
Administracya
we Lwowie
przy ulicy
Hetmańskiej
l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10 i 25 każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 5. Dnia 10 marca 1902. XXIX. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

U kolebki Banku związkowego.

W dwudziestym ósmym roku istnienia Związku stowarzyszeń wchodzi w życie Bank związkowy, jako centralna instytucya pieniężna dla spółek, opartych na ustawie z 9 kwietnia 1873 r.

Tyle razy już opisywano i opowiadano publicznie historyę powstania Banku, a raczej historyę pracy i usiłowań, porywów i przeszkód, szczerego zapału i zawodów, — że nie czujemy potrzeby, ani chęci roztaczania przed oczyma przyjaciół naszych tych kart mniej lub więcej zajmujących i pouczających, które złożyły się na historyę założenia Banku. Wchodzi on w życie. Rzucamy zasłonę na przeszłość. Bardzo obfite materyały składamy do archiwum, a w najciemniejszym jego zakątku dokumenta, dowodzące jakimi środkami posługiwali się nasi jawni i utajeni przeciwnicy, którzy w decydującej nieraz chwili kładli na wagę osobiste stosunki i wpływy, nie na to jednak, aby nam pomódz. Doświadczenia zdobyte, przydadzą się w przyszłości nam i tym wszystkim, którzy na drodze samopomocy zdążać będą do zrealizowania wytkniętych celów....

Optymistami nie byliśmy, więc jasno zdajemy sobie sprawę, że dzień otwarcia Banku będzie wprawdzie dniem radości z powodu zrealizowania tyloletnich zabiegów, przedewszystkiem jednak będzie on dla nas datą rozpoczęcia pracy trudnej, w warunkach nie bardzo korzystnych, — więc potrzeba włożyć wiele trudu, doświadczenia, rozwagi i bezinteresownej pracy, ażeby instytucyę naszą postawić na tem stanowisku, jakie się jej w szeregu krajowych instytucyi i na polu ekonomiczno-narodowem należy. Znamy ludzi rozumnych, stowarzyszeniom bardzo życzliwych, którzy dotąd nie mogą zdać sobie sprawy z tego, czy centralny zakład pieniężny, w tej formie, w jakiej go tworzymy, jest potrzebny i jakie właściwie zadanie ma on do spełnienia. Kto nie chce być przekonanym, tego nie przekonają najwymowniejsze argumenta, więc nie kusimy się o to wcale i cierpliwie czekać chcemy wyników gospodarki, bo one czynami zamanifestują i potrzebę istnienia i stopień publicznej użyteczności zakładu.

Programu nie piszemy, bo programem na razie jest statut, a rzeczą Rady zawiadowczej i Dyrekcyi będzie tchnąć w ten statut życie, a to życie wypełnić czynami.

Organ nasz zabiera głos w tej sprawie, by pod adresem przyszłego Zarządu wypowiedzieć kilka uwag nie na temat programu, ale środków działania. Niewłaściwe środki, chybione postępowanie, wypaczyć mogą program najlepszy, najdokładniej określony.

Zapobiedz wypaczeniu może tylko konsekwentne przestrzeganie zasad gospodarczych, praktyką stwierdzonych, które pozwalamy sobie tu przytoczyć. Więc najpierw jawność w postępowaniu, następnie kontrola ścisła nietylko kasy i rachunków, ale działalności poszczególnych organów, wreszcie oszczędność w kosztach założenia i zarządu instytucyi. Dziwnem i śmiesznem może się zdawać przypominanie doświadczonym i wytrawnym pracownikom tych prostych, elementarnych zasad. Są jednak na świecie prawdy znane i uznane,

które w trudnej sytuacyi, pod wpływem chwili i stosunków osobistych, — idą w zapomnienie.

Jawności domagamy się dla tego, że smutna praktyka „grynderska“ wytworzyła precedens, że często najżywotniejsze sprawy decydują się w konwentyklach, kółkach i kółeczkach, bez współudziału tych, którzy do decyzyi są powołani i uprawnieni, szczególnie w kwestyi wyboru osób, zawierania układów i t. p. Dalecy od przypuszczenia nawet, by w naszej organizacyi konwentykle były możliwe, podnosimy kwestyę jawności dla tego, by założycielom Banku zaoszczędzić *choćby cienia zarzutu* w tym kierunku.

O *kontrolę* istotną postarają się niewątpliwie akcyonaryusze a w pierwszym rzędzie delegaci stowarzyszeń, zaznaczamy jednak, że po za kontrolą kasy, ksiąg i rachunków, istnieć powinna *kontrola działalności* poszczególnych organów i osób. Rozumiemy ją tak, że każdy organ, każda osoba wypełniać powinna swój statutowy i regulaminowy zakres działania a *bezpośrednią* działalnością zapobiegać wytwarzaniu się dyktatury z jednej, a mameluctwa z drugiej strony. W salach banku, ani po za jego murami nie powinno się słyszeć wyrażeń, wysoce niewłaściwych, a niestety popularnych, n. p. „mój“ bank, „moi“ ludzie, „ja“ zarządziłem, „ja“ wam przyrzekam i t. p. Owo „ja“ wysuwa się na pierwszy plan dla tego, że indolencya i niedbalstwo powołanych pozostawiają jednostce, na czele stojącej często *za wiele swobody*, nie zawsze licującej z potrzebami ogółu.

Oszczędność w wydatkach na koszta założenia i *zarządu* uważamy za jeden z najważniejszych warunków trwałego rozwoju Banku. Już niejednokrotnie zaznaczono publicznie, że ani chcemy, ani stać nas na tworzenie tłustych posad, synekur, nie będziemy szafowali hojnie markami prezencyjnemi. Zdaniem naszem tylko dwie, najwyżej trzy posady urzędnicze, mogą zapewnić odnośnym jednostkom odpowiedni byt, zaś dotacya Dyrektorów, a właściwie *jednego*, stale płatnego, powinna być tak skromną, iżby nie budziła z tego specyalnie powodu niczyjej pożądliwości, by zamykała furty do starań, zabiegów i protekcyi.

Zdaniem naszem nie kandydaci powinni szukać poparcia, kaptować sobie głosy; — ale Rada zawiadowcza i *akcyonaryusze powinni prosić osoby powołane*, posiadające pełne zaufanie by zechciały przyjąć godność i *obowiązki* dyrektorów. Podkreślamy wyraz *obowiązki*, by kandydatom zaoszczędzić rozczarowania w przyszłości co do korzyści *materyalnych*. Jeżeli tedy posada *stałego* Dyrektora materyalnie tak małą może mieć ponętę, to dotacya dwóch innych Dyrektorów, którzy tylko skromnych marek obecności, względnie udziału w tantjemie spodziewać się mogą, daje jeszcze mniej widoków korzyści.

Bodźcem do współubiegania się mogłaby być zatem chyba tylko próżność, ambicya odegrania wybitnej roli. Tego rodzaju zabiegi ukrócić może rozumna, bezinteresowna, znająca stosunki a subtelnem poczuciem obowiązków odznaczająca się *Rada zawiadowcza*. Tu przypominamy, że *Rada zawiadowcza* Towarzystwa akcyjnego nie jest ani w ustawowem, ani w praktycznem znaczeniu, tem samem, czem są Rady *nadzorcze* w spółkach udziałowych, opartych na ustawie z 9 kwietnia 1873. W Towarzystwie akcyjnem Rada zawiadowcza jest organem *zarządzającym*, ona *mianuje* Dyrekcyę ze *swego*, lub z poza swego grona, na czas dowolny, kontraktem służbowym określony decyduje i rozstrzyga we wszystkich wypadkach, o ile nie są zastrzeżone walnemu zgromadzeniu (§ 40), — w ogóle posiada wszystkie atrybucye organu zarządzającego, — Dyrekcya jest tylko jej *organem wykonawczym*, który w myśl kodeksu handlowego ma reprezentować Bank na zewnątrz.

Wynika z tego, że o losach Banku decydować będzie przedewszystkiem trafny *dobór członków Rady zawiadowczej*, zależny wyłącznie od akcyonaryuszów a pomiędzy nimi w pierwszym rzędzie od reprezentantów naszych stowarzyszeń (§ 32 statutu).

Przed walnem zgromadzeniem akcyonaryuszów odbędzie się poufne zebranie Delegatów Stowarzyszeń, celem porozumienia się pomiędzy sobą co do wyboru połowy członków Rady zawiadowczej z grona Stowarzyszeń, a następnie z innymi akcyonaryuszami, co do wyboru drugiej połowy.

Jasnem jest, że skoro znaczną większością akcyi dysponują Stowarzyszenia, przeto Delegaci ich niewątpliwie skorzystają z praw przysługujących, nie dla tego, by majoryzować mniejszość, złożoną z przyjaciół Stowarzyszeń i mającą najzupełniejsze prawo do silnej reprezentacyi w Zarządzie, — ale dla tego, by dopilnować wprowadzenia do Rady zawiadowczej takich osób, które posiadają pełne nasze zaufanie i odpowiadają warunkom, powyżej określonym.

Pomiędzy akcyonaryuszami znajdują się osoby, które wprawdzie bezpośrednio w Stowarzyszeniach nie pracowały, ale znane są w kraju ze swojej dodatniej działalności na innych polach pracy publicznej. Wzmocnijmy szeregi nasze kilku nowymi przyjaciółmi, którzy w najlepszej wierze ofiarowują nam pracę i kapitały swoje, — a zasłużymy się dobrze krajowi i naszej instytucyi, która nie może

i niepowinna zamykać się wyłącznie w kole pracowników zawodowych.

Bank związkowy służyć ma całemu krajowi, jak mu służą Stowarzyszenia od lat trzydziestu, więc w doborze osób decydować powinny tylko względy ekonomiczne i charaktery osób, a zatem ani zawód, czy kasta, ani barwa polityczna, ani względy narodowościowe (o ile dotyczą polaków, czy rusinów), ani nawet względy wyznaniowe. Wybierajcie ludzi, kraj miłujących, znających jego potrzeby, w szczególności potrzeby Stowarzyszeń, — takich znajdziecie w bezpośredniem otoczeniu, czy poza niem, niech oni w imię Boże rozpoczynają pracę, na którą ćwierć wieku czekaliśmy.

Zwierciadełko gospodarcze

stowarzyszeń związkowych

opracował

I. Domagalski.

(Ciąg dalszy).

Grupa X

Stowarzyszenia z kapitałem pożyczek od 1 miliona kor. do 4 milionów kor.

Grupa tych 12 stowarzyszeń (brakło jeszcze stow. w Łańcucie) obejmuje już wszystkie największe, jeszcze o znaczniejszych różnicach w wielkości kapitału, ale stosunkowo o niewielkich nawet różnicach w wysokości kosztów.

I tę grupę wypadnie zapewne podzielić na szczegółowsze i normy ich stopniować według wzrostu kapitału pożyczek, ale przy niektórych pozycyach traci się już wtedy zestawienie porównawcze, gdyż pozycye dwu- i trzy-milionowe staną samotne.

Najtaniej w tej grupie gospodarzy stowarzyszenie w Chrzanowie, najdrożej w Lisku, jednakową wysokość procentową kosztów wykazują pierwsze w tej grupie z ostatniem, przeszło 3-kroć większem.

Normę na razie zbyt ogólnikową dla stow. o tak różnym kapitale pożyczek oznaczamy na 1·50%, z czego 0·50% na wydatki różne, a 1% na płace. Poniżej tej normy wydają 4 stowarzyszenia z wykazanych.

Jak już wiele może spostrzeżeń, poczynionych przy tabelach w każdej grupie, okaże się nie dość uzasadnionemi, zbyt luźnie wyprowadzanemi, to jednak przynajmniej niektóre dadzą się w dyskusyi szczegółowej uzasadnić i rozwinąć. Z tem też zastrzeżeniem można wyprowadzić wniosek na razie luźny, ale dający się może uzasadnić, a bardzo ciekawy i charakterystyczny: Stowarzyszenia na zachodzie kraju są najtańsze, wydatki gospodarcze mają najniższe, administrowane są i zagospodarowane najlepiej. Czem dalej na wschód się posuwamy, tem stopniowo coraz wyższą spotykamy stopę procentową, tem coraz wyższe wydatki, tem coraz mniejszą pracowitość, tem coraz mniejszą wydatność pracy. W uogólnieniu tem są wyjątki, ale mimo nich, mimo ich znaczniejszej nawet liczby, wniosek znajdzie uzasadnienie wystarczające.

Tablica X.

Miejscowość	Firma	Stan pożyczek	Liczba członków	Wynagrodzenia osobiste koron	Wynagrodzenia osobiste %	Wydatki rzeczowe koron	Wydatki rzeczowe %	Wydatki razem koron	Wydatki razem %
Krosno . . .	Tow. zaliczkowe . .	1045822	1848	9040	0·86	5251	0·50	14291	1·36
Przemyśl . .	K. zal. rzem. i rol.	1056963	2831	19377	1·83	6256	0·59	25633	2·42
Lisko . . .	Tow. zaliczkowe . .	1066312	4215	13432	1·26	12383	1·22	25815	2·48
Stanisławów .	Bank mieszczański	1077940	1393	12840	1·19	8155	0·76	20995	1·95
Nowy Sącz . .	Kasa zaliczkowa . .	1156017	1434	15582	1·35	5236	0·45	20818	1·80
Kraków . . .	Tow. zaliczkowe . .	1161355	2759	20864	1·80	4605	0·40	25469	2·20
Oświęcim . .	Tow. oszczęd. i poż.	1193236	1536	6930	0·58	4736	0·40	11666	0·98
Przemyśl . .	Tow. zalicz. rolne .	1289126	3225	16258	1·26	14724	1·14	30982	2·40
Gorlice . . .	Tow. zaliczkowe . .	1547311	1172	21157	1·37	6053	0·39	27210	1·76
Chrzanów . .	Tow. zaliczkowe . .	1698011	3226	13030	0·77	6460	0·38	19490	1·15
Lwów . . .	Bank zaliczkowy . .	2945440	2670	49062	1·67	13659	0·46	62721	2·13
Cieszyn . .	Tow. oszczęd. i zal.	3822692	5485	31352	0·82	20467	0·54	51819	1·36
	12 stowarz. razem .	19060225	31794	228924	1·20	107985	0·57	336909	1·77

Stowarzyszenia związkowe posiadają jednakie zasady gospodarcze, postawiły sobie jednakie cele i zadania, podlegają jednolitemu kierownictwu Związku swego; słuszne więc być musi wymaganie, aby można było mierzyć je jedną miarą, aby stawianie jednakich wymagań dawało bodaj zbliżone między sobą wyniki.

Jeżeli nie da się oznaczyć dla wszystkich stowarzyszeń jednolitej stopy procentowej, płaconej od wkładek, gdyż istotnie w pewnej mierze na wysokość jej wpływają stosunki miejscowe, to jednak różnice nie mogą być i nie są bardzo znaczne, stowarzyszenia istotnie nie

wykazują w tem różnic nazbyt rażących. Wykazać można, że i w tym kierunku dość często wysoka stopa, płacona od wkładek, nie jest dostatecznie wpływem stosunków miejscowych usprawiedliwiona, że i w tym kierunku różnice zmniejszyć można i należy, ale już one w stanie dzisiejszym nie rażą.

Jeżeli w związku z wysokością odsetek płaconych nie da się tak samo oznaczyć dla wszystkich stowarzyszeń jednolitej stopy procentowej, pobieranej od pożyczek, to przy tem, oprócz zależności od wysokości odsetek płaconych, uwzględnić należy stopień rozwoju stowarzyszenia i, w tym stosunku je grupując, można i należy oznaczyć jednaką lub bardzo zbliżoną do jednakiej margę procentową dla każdej grupy.

Różnicy tej pomiędzy stopą odsetek płaconych i pobieranych już nie można w tym samym stopniu usprawiedliwić stosunkami danej miejscowości. Większa lub mniejsza drożyzna w jednej i drugiej miejscowości chyba tylko w bardzo małym stopniu może wpływać na różnicę w mardze procentowej.

Istotny wpływ na istniejące bardzo znaczne różnice w mardze procentowej, w pobieraniu dodatków na administracyę, w systemie samym obliczania odsetek, odsetek za zwłokę i innych poborów wywierają w wysokiej mierze wydatki gospodarcze, a między nimi głównie wydatek zawsze najwyższy na wynagrodzenia osobiste.

Jest wpływ w zasadzie wzajemny stopy procentowej na wydatki i wydatków na stopę odsetek, a we wzajemnym tym stosunku musi chodzić tylko o równowagę wpływu, o to, by oznaczono i postawiono granicę wysokości słusznych, uzasadnionych wydatków gospodarczych i granicę słusznej, wystarczającej, na umiarkowane potrzeby gospodarcze stopy procentowej.

Gdy więc dążymy do unormowania płac, słusznych wymagań pracowników wynagrodzenia w stosunku do świadczeń, zapewnienia awansu i zabezpieczenia bytu, to musimy wiedzieć i pamiętać, że są one zależne od możności stowarzyszenia, muszą być ograniczone umiarkowanym jego dochodem, że wywierają wpływ bezpośredni na wysokość stopy procentowej.

Liczne będą okoliczności i warunki do uwzględnienia, nie łatwo je wszystkie wyczerpać i wyczerpująco omówić, ale aby módz porównawczo sprawę traktować, trzeba zasadę uogólnić i w założeniu na razie bodaj uznać warunki przynajmniej dla każdej grupy stowarzyszeń za jednakie.

Wykazywany objaw tańszego gospodarowania na zachodzie, wydatniejszej tam pracy, niż na wschodzie, należy chyba zasadniczo usunąć z uwagi i porównywać stowarzyszenia bezwzględnie wschodnie z zachodniemi. Objaw ten jest niewątpliwie w związku ze stopniem kultury danej części kraju, jest wynikiem wyższej kultury na zachodzie kraju, niższej na wschodzie, ależ taka różnica kultury istnieje tylko u ludu, u ogółu członków stowarzyszenia, a nie istnieje, istnieć nie powinna w sferach zarządów stowarzyszeń, w sferach inteligencyi, w jednakich szkołach szkolonej.

Objaw taki można by tylko mieć na uwadze przy ocenie, gdzie wyższe procenty od członków można wyciągnąć, gdzie ich łatwiej wyzyskać, nie może być brany na uwagę przy ocenie stowarzyszeń związkowych, które przecie mają zadanie wprost tamtemu przeciwne.

Ten więc wzgląd zasadniczo usuwamy, a wtedy możemy zestawiać porównania zarówno stowarzyszeń zachodnich jak wschodnich bez rozróżniania.

Zebrany i przedstawiony w tablicach materyał cyfrowy może i powinien posłużyć przedewszystkiem samym stowarzyszeniom do budżetowania wydatków w granicach normalnych, a co najmniej do stopniowego ku normalnym wydatkom zdążania; może i powinien posłużyć zgromadzeniom delegatów za pierwszą podstawę do oznaczenia lub wskazania stowarzyszeniom, jak pracowników swych według możności i zasługi mają wynagradzać; wreszcie może i powinien posłużyć przy lustracyach do oceny poprawności zasad gospodarczych stowarzyszenia.

Jakkolwiek budżetowanie wydatków jest tylko pośrednio związane z tematem niniejszego opracowania, to jednak związane jest tak ściśle, że choć do przedstawienia normalnego budżetowania brak danych szczegółowych, choć trzebaby w tym kierunku studya rozszerzyć w szczegółach, to jednak tytułem próby zestawiamy kilka przykładów.

Może przykłady te będą zarazem wystarczającą odpowiedzią na zarzuty, stawiane tablicom, z powodu nazbyt mało komentowanych uogólnień, koniecznych przy układzie w rubryki.

Szczegółowe zestawienie porównawcze wydatków do budżetowania normalnego musimy poprzedzić jeszcze omówieniem uzasadnienia wynagrodzeń dodatkowych z zysków pod tytułami różnemi: tantyemy, remuneracyi, wynagrodzeń za bilans i t. p.

Wszystkie te wynagrodzenia dodatkowe, wymierzane z zysków, mają jedyne uzasadnienie w tem, że nie można było z góry oznaczyć, czy i na jakie płace wystarczy dochód roczny. Z chwilą, gdy jesteśmy w możności oznaczenia płac w stosunku do stanu pożyczek z bilansu roku poprzedniego, co daje nam podstawę do wnioskowania o dochodach; takie wynagrodzenia z zysków będą uzasadnione tylko dalszym rozwojem gospodarki, dalszym wzrostem stanu pożyczek a zatem i dochodów. Wynagrodzenia dodatkowe mogą tylko uzupełniać normę procentową wydatków osobistych o tyle, o ile płace preliminowane tej normy nie osiągnęły.

Żadnej innej podstawy wynagrodzenia te nie mają, nie mogą być usprawiedliwiane tem, że dochód na nie jeszcze wystarcza, gdyż taka nadwyżka dochodu musi prowadzić do wniosku, że dochody pobrano za wysokie nad potrzebę, że stopa procentowa jest za wysoka i że należy ją zniżyć, a nadwyżkę dochodów przeznaczyć do funduszu rezerwowego jako zwrot stowarzyszonym do ich majątku, lub też przeznaczyć na podwyższenie dywidendy.

Przy zestawieniach porównawczych wydatków roku poprzedniego do budżetowania wydatków na rok następny musimy do płac za rok poprzedni doliczać wszelkie remuneracye, preliminować ich jednak na rok następny nie możemy.

Przystępujemy do przykładów.

Przykład I

Zestawiamy dwa stowarzyszenia z grupy V najbliższe sobie w kapitale pożyczek, Kasę zaliczkową i oszczędności w Żółkwi i Stowarzyszenie zaliczkowe w Lubaczowie, uzupełniając cyfry, uogólnione w tablicy V, według sprawozdań szczegółowych.

Rachunek wydatków gospodarczych.

Wynagrodzenia osobiste	w Żółkwi		w Lubaczowie		normalny	
	kor.	h.	kor.	h.	kor.	h.
Remuneracye	320	—	950	—	—	—
Dar honorowy i odprawa	2500	—	—	—		
Płace urzędników	4816	—	3587	—	3526	—
Koszta Rady nadzor.	619	82	90	-		
Razem osobiste	8285	82	4627		3526	—
Obliczenie procentowe	4·12%		2·28%		1 75%	
Wydatki rzeczowe						
Od bilansu do bilansu	20	—	—	—	—	—
Lokal	800	—	360		360	—
Druki	197	49	196	75	197	—
Opał, światło, przybory i inne	1374	67	772	11	704	—
Podatki i opłaty	150	61	327	11	150	—
Portorya	165	30	—	-	—	
Związek	170	37	92	32	100	—
Filia	343	42	—	—	—	—
Biblioteka	—	—	12	—	—	-
Razem rzeczowe	3221	86	1760	29	1511	
Obliczenie procentowe	1·60%		0·87%		0 75%	
Zestawienie wydatków						
Wynagrodz. osobiste	8285	82	4627	—	3526	—
Wydatki rzeczowe	3221	86	1760	29	1511	—
Ogółem	11507	68	6387	29	5037	-
Obliczenie procentowe	5·72%		3·15%		2·50%	

Oba wykazane stowarzyszenia w obu kategoryach wydatków przekraczają proponowaną normę. W wykazie wynagrodzeń stowarzyszenie w Żółkwi spotykamy jedną pozycyę niestałą K. 2500·—, która zapewne nie będzie się w latach następnych powtarzała. Po jej strąceniu pozostanie suma wydatków osobistych K. 2785·82, w oznaczeniu procentowem 2·88%.

Na wydatki tego rodzaju, jak dar honorowy, odprawa zasłużonego pracownika i t. p. trzeba, by istniały zaoszczędzone fundusze z zysków lat dawniejszych. Jeżeli takiego funduszu zasłużeni pracownicy nie wytworzyli, to niema im z czego takich darów wymierzać, chyba przez zmniejszenie dywidendy o taką sumę. Jeżeli zaś pomimo to zyski wystarczyły, to nasuwa się wniosek konieczny, że stowarzyszenie pobiera za wysokie odsetki.

Pobory Kasy zaliczkowej i oszczędności w Żółkwi wyniosły za rok 1900:

w rachunku odsetek	K. 23.149·96
w rachunku administracyi . .	„ 1.347·02
razem . .	K. 24.496·98

Stopa procentowa oznaczona jest na 9% ale pobory w sumie powyższej wyniosły z nadwyżką 12% od stanu pożyczek.

Pobory stowarzyszenia zaliczkowego w Lubaczowie za rok 1900 wyniosły:

w rachunku odsetek	K. 18.235·36
w rachunku administracyi . .	„ 991·32
razem . .	K. 19.226·68

Stopa procentowa oznaczona jest na 8%, a pobory wyniosły 9½%.

W wykazie wydatków rzeczowych znaczną różnicę stanowi cena lokalu i pozycya wydatków ogólnych, których szczegółowo z samych cyfr oceniać nie można. Podatek w Lubaczowie wypada za wysoki, może za dwa lata, w obu przy dochodach normalnych podatek nie o wiele przekroczy sumę K. 100, zależnie jednak od wysokości dodatków gminnych.

Liczba członków i liczba pożyczek jest w Lubaczowskiem stowarzyszeniu tańszem dwakroć wyższa.

Przykład ten nie doprowadza do wniosków konkretnych, do wskazówek wyraźnych przy budżetowaniu, rozjaśnia jednak na czem polegają tak znaczne różnice wydatków, a wnioski stąd nie trudne dla samych Zarządów stowarzyszeń.

Szczegóły zestawienia dają już odpowiedź na sprostowanie Kasy zaliczkowej i oszczędności w Żółkwi, zamieszczone w N. 4 *Związku*. Odpowiedź tę uzupełniamy wyjaśnieniem, że do sumy wydatków nie doliczono wcale K. 80, przeznaczonych z zysku na cele dobroczynne, nie doliczono też K. 400 zaliczek zwrotnych, jak mylnie mniemali autorzy sprostowania. Zaś co do daru honoro-

wego, zaznaczamy tylko, że pominąć go nie można było w wykazie wydatków za rok 1901, gdy wydatek ten był poniesiony.

Sprostowanie w tym względzie było względnie słuszne jako o wydatek, nie mający się powtórzyć.

(C. d. n.).

Ruch stowarzyszeń.

Dary i subwencye na rzecz **Funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych** w myśl okólnika Zarządu, nadesłały dotychczas z czystych zysków za rok 1901, następujące Towarzystwa:

3. Towarzystwo zalicz. w *Rohatynie*	67 k.	—	gr.
4. Towarz. zaliczkowe w *Podhajcach*	30 „	—	„
5. Bank zaliczkowy we *Lwowie*	711 „	66	„
6. Kasa zal. rzem. i rol. w *Przemyślu*	100 „	—	„

We Lwowie, dnia 10 marca 1902.

W. Terenkoczy. *N. Ulmer.*

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia:

Podliski małe. Spółka dla kultury torfów, stowarzyszenie zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z dnia 30 listopada 1901 zarejestrowany w sądzie krajowym jako handlowym we Lwowie dnia 23 grudnia 1901 l. cz. firm. 2,210, stow. II. 293.

Zarząd: Jędrzej Maksymów, Tomasz Paluch i Roman Moroz.

Posada olchowska. Wiejska spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarejestr. z nieogran. poręką.

Statut z dnia 11 października 1901 zarejestrowany w sądzie obwodowym w Sanoku dnia 24 grudnia 1901 l. cz. firm. 259/01.

Zarząd: Jan Zieliński, Jan Ryniak i Piotr Gawlewicz.

Sąsiadowice. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarej. z nieogran. poręką.

Statut z dnia 28 listopada 1901 zarejestrowany w sądzie obwodowym w Samborze dnia 28 grudnia 1901 l. cz. firm. 322/1.

Zarząd: Karol Twaróg, Klemens Pietruszka i Jan Szczepełka.

Sielec bełzki. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarejestr. z nieogran. poręką.

Statut z 15 października 1901 zarej. w sądzie kraj. jako handl. we Lwowie 14 listopada 1901 l. cz. firm. 2.029, stow. II 290.

Zarząd: ks. Szczęsny Rastawiecki, Emil Puszkar, Andruch Terech i Iwan Waszków.

Suchostaw. Towarzystwo handlowe, stow. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z 12 września 1901, z 9 października 1901 i 28 października 1901 zarejestr. w sądzie obwod. jako handlowym w Tarnopolu 2 listopada 1901 l. cz. firm. 542/1.

Dyrekcya: Izak Baras i Dawid Buchsbaum.

Tarnobrzeg. Związkowa Kasa zaliczkowa, stowarz. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z 3 listopada 1901 zarejestr. w sądzie obwod. jako handl. w Rzeszowie 20 listopada 1901 l. cz. firm. 406/1.

Dyrekcya: Uscher Monheit i Chaim Engelberg.

Turka koło Chyrowa. Ogólne kredytowe galicyjskie Towarzystwo urzędnicze, stow. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z 4 października 1901 zarejestr. w sądzie obwod. jako handlowym w Samborze 23 listopada 1901 l. cz. firm. 293/1.

Dyrekcya: Kazimierz Granatowski, Zacharyasz Bardach i Tadeusz Zajączkowski.

Uście zielone. Towarzystwo kredytowe i oszczędności, stow. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z 24 lutego 1901 zarejestrowany w sądzie obwod. jako handl. w Stanisławowie 28 października 1901 l. cz. firm. 287, stow. II 818.

Dyrekcya: Wolf Leib Dawid, Andrzej Niedzielski i Mozes Dawid.

Uścieczko. Spiłka oszczadnosty i pożyczok, stow. zarejestr. z nieogran. poręką.

Statut z 21 września 1901 zarejestr. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu 9 listopada 1901 l. cz. firm. 543/1.

Zarząd: ks. Cypryan Kozłowski, Onufry Skorewicz i Iwan Koropecki.

Wróblowice. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarejestr. z nieogran. poręką.

Statut z 1 października 1901 zarejestr. w sądzie kraj. jako handl. w Krakowie 19 listopada 1901 l. cz. firm. 830/1, stow. II 115.

Zarząd: ks. Jan Pabian, Szymon Kostrz i Stanisław Panuś.

Załoźce. Kasa zaliczkowa (Vorschuss-Cassa), stow. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut z 3 lipca 1901 zarejestr. w sądzie obwod. jako handl. w Złoczowie 2 listopada 1901 l. cz. firm. 287/1 zar. I 215.

Dyrekcya: Józef Adler, Chaim Osias Adler i Simon Dawidsohn.

Zmiany w Dyrekcyi:

Jordanów. Wpisano w rejestrze dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Siedziba firmy w Jordanowie.

Brzmienie firmy: „Stowarzyszenie pożyczkowe „Praca i oszczędność“ z poręką nieograniczoną“.

Obecnie na odbytem w dniu 29 stycznia 1902 walnem zgromadzeniu członków Towarzystwa wybrano w miejsce dyrektora kontrolora Karola Bozory dyrektorem kontrolorem Adama Gąskę, w miejsce zastępcy dyrektora kontrolora Stefana Bajorskiego, zastępcą dyrektora kontrolora Karola Bozorę.

(Uchwała z dnia 8 lutego 1902 l. cz. firm. 17/2, stow. I pag. 32).

Zmiany statutu:

Lwów. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że przy firmie: „Towarzystwo zaliczkowe urzędników i sług galicyjskich dróg żelaznych we Lwowie, stow. zarejestrowane z nieograniczoną poręką“, zostało dnia 8 stycznia 1902 w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych uwidocznionem, że na walnem zgromadzeniu odbytem 20 grudnia 1901 uchwalono zmianę § 46 statutu i że ustęp pierwszy tegoż paragrafu opiewać ma odtąd „Członkom Towarzystwa oraz „Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, jako nie członkowie, przysłuża prawo lokowanie w kasie Towarzystwa, wkładek oszczędności“.

(Uchwała z dnia 12 stycznia 1902 l. cz. firm. 70, stow. I 8).

Likwidacye:

Korczyna. Sąd obwodowy jako handlowy poleca wpisanie do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, że na odbytem dnia 26 listopada 1901 r. nadzwyczajnem walnem zgromadzeniu członków uchwalono rozwiązanie i likwidacyę stowarzyszenia pod firmą: „Towarzystwo oszczędności i kredytowe w Korczynie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“, i że przeprowadzenie likwidacyi poruczone zostało zarządowi tego stowarzyszenia to jest członkom tego zarządu Mendlowi Schrottowi, Herschowi Fischlerowi i Mendlowi Weissmannowi, którzy pod odciśniętą stampilią powyższem brzmieniem firmy z dopiskiem: „w likwidacyi“ podpisy swe umieszczą.

Wierzyciele tego stowarzyszenia zostają zawezwani, aby się ze swemi pretensyami do likwidatorów zgłosili.

(Uchwała z dnia 18 stycznia 1902 l. cz. firm. 4/2, stow. I 218).

Wielopole skrzyńskie. Sąd obw. jako handl. w Tarnowie podaje do wiadomości, że uskuteczniono wpis w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: „Towarzystwo zaliczkowe w Wielopolu skrzyńskiem, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką“, że na podstawie powziętej na ogólnem zgromadzeniu w dniu 1 listopada 1900 uchwały. stowarzyszenie to w drodze likwidacyi rozwiązanem zostało i że likwidatorem z prawem zastępstwa powyższej firmy w likwidacyi ustanowionymi zostali: Ozyasz Teitelbaum, Aron Katz i Majer Schleisinger w Wielopolu skrzyńskiem zamieszkali.

Zarazem wzywa się wszystkich wierzycieli stowarzyszenia, aby u tegoż Towarzystwa pretensye swe zgłosili.

(Uchwała z dnia 2 września 1901 l. cz. firm. 248, stow. II 668).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1901.

21. Biecz. Towarzystwo wzajemnego kredytu. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 5.792 92. Rozchód: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 66·34, z rach. kosztów administracyi i podatków 2.263·75; razem 5.792·92. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 296.368·16, ruchomości 265·39, nieruchomości 17.462·55, zaliczki procesowe 1.171·78, zaliczka syndyka 200·—, lokacye 800·—, Bank krajowy 20.773·80, dubiosa 1.358·84, gotówka 5.460·92; razem 343 860·94. Stan bierny: udziały 57.538,67, fundusz rezerw. 2.714·54, wkładki na rach. bieżący 276.884·36, odsetki (naprzód pobrane) 2.601·67, zaliczki procesowe 658·87, zysk 3.462·83; razem 343.860·94. Ogólny obrót kasowy 1,678.247·18. Liczba członków 1.086.

22. Dębowiec. Towarzystwo zaliczkowe „Pomoc“. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 6.913·12. Rozchód: z rach. kosztów założenia 50·—, z rach. kosztów administracyi 2,239·17, do rachunku bilansu: saldo za 1901 rok 4.623·95; razem 6.913·12. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 190.019 64, koszta założenia 150·—, koszta procesowe 77·70, kasa 34.254 16; razem 224.501·50. Stan bierny: udziały 15.879 10, wkładek oszczędności 196.675 03, odsetki naprzód pobrane 2.934·25, fundusz rezerwowy 4 078·47, fundusz strat 315·70, straty i zyski 4 623·95; razem 224.501·50. Ogólny obrót kasowy 535.673·10. Liczba członków 660.

23. Jezierzany. Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności „Wzajemna pomoc“. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 2.367·26. Rozchód: z rach. kosztów urządzenia i ruchomości 10% umorzenia 124·90, z rach. kosztów administracyi i podatków 852·78, do rachunku bilansu: saldo na rok 1902 (czysty zysk) 1.389·58; razem 2.367·26. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 45.348·53, koszta ruchomości 1.124·75, zaliczki

procesowe 246·14, lokacye 106·—, kasa 1.110·45; razem 47.935·87. Stan bierny: udziały 9.549·—, fundusz rezerwowy 1796·75, wkładki na rachunek bieżący 34.858·56, odsetki (naprzód pobrane) 315·13, rezerwa podatkowa 26·85, straty i zyski 1.389·58; razem 47.935·87. Ogólny obrót kasowy 142.772·55. Liczba członków 362.

24. Kolbuszowa. Towarzystwo zaliczkowe „Szczęść Boże". *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 12.355·60. Rozchód: z rach. kosztów urządzenia i ruchomości 400·—, z rach. kosztów administracyi i podatków 5.667·85, z rach. kosztów zaliczek procesowych 120·35, do rachunku bilansu: saldo na 1902 rok 6.167·40; razem 12.355·60. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 323.578·48, ruchomości 1.300·— zaliczki procesowe 114·96, lokacye 52.974·28, kasa 3.472·43; razem 381.440·15. Stan bierny: udziały 68.970·81, fundusz rezerwowy 33.097·53, wkładki na rachunek bieżący 262.416·93, długi zaciągnięte 8.000·—, odsetki (naprzód pobrane) 2.787·48, straty i zyski 6.167·40; razem 381.440·15. Ogólny obrót kasowy 1,265.615·05. Liczba członków 1.482.

25. Oświęcim. Towarzystwo oszczędności i pożyczek. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 27.471·75, z rachunku kosztów nieruchomości 1.867·73; razem 29.339·48. Rozchód: z rach. kosztów urządzenia i ruchomości 97·96, z rach. kosztów administracyi i podatków 10.394·76, z rach. Banku krajowego 3·02, do rachunku bilansu: saldo na rok 1902 18.843·74; razem 29.339·48. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 1,387.166·76, Bank krajowy 31.960·29, koszta ruchomości 669·41, nieruchomości 55.000·—, zaliczki procesowe 513·41, walory funduszu rezerw. 20.360·—, kaucye służbowe — efekta 4.600·—, kasa 60.800·65; razem 1,561.070·52. Stan bierny: udziały 261.031·12, fundusz rezerwowy 89.009·84, wkładki na rachunek bieżący 1,168.891·15, odsetki (naprzód pobrane) 18.436·10, koszta administracyi 258·57, kaucye służbowe 4.600·—, straty i zyski 18.843·74; razem 1,561.070·52. Ogólny obrót kasowy 2,642.020·95. Liczba członków 1.595.

26. Skałat. Towarzystwo zaliczkowe i kredytowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 15.547·93, z rachunku strat i zysków z r. 1900 4·04; razem 15.551·97. Rozchód: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 4·—, z rachunku administracyi 4.698·76, z rach. pożyczek odpisano 17·47, z rach. rezerwy podatkowej 1.250·—, do rachunku bilansu: saldo na 1902 r. 9.545·74; razem 15.551·97. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 415.080·13, odsetki naprzód zapłacone 1.438·53, odsetki zaległe 3.134·45, koszta ruchomości 550·—, administracya: czynsz z góry zapł. 213·32, płaca z góry pobr. 600·—, zaliczki procesowe 246·88, zaliczki notaryalne 1.166·66, lokacye w efektach 31.342·44, lokacye w ks. wkład. włas. 14.723·28, lokacye rach. żyrowy 200·—, lokacye w Banku zal. we Lwowie 206·66, kasa 6.434·90; razem 475.337·25. Stan bierny: udziały 106.372·51, fund. rezerwowy 36.847·25, wkładki na rach. bież. 103.843·24, długi zaciągnięte 201.756·90, odsetki (naprzód pobr.) 6.768·94, fundusz strat 4.852·59, fundusz budowy domu włas. 2.034·29, fundusz jubileuszowy 2.403·88, rezerwa podatkowa 911·91, straty i zyski 9.545·74; razem 475.337·25. Ogólny obrót kasowy 3,410.878·14. Liczba członków 3.017.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.